

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน
Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd>
e-mail: jamsdonline@gmail.com

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

Instructional leadership of school administrators Educational Network Group 11
under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2

ปรารถนา จันทเภา^{1*}, ชารี มณีศรี², สุรศักดิ์ หลาบมาลา³

Prarthana Chanthepa^{1*}, Charee Manisri², Surasak Larpmala³

^{1,2,3}หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี

^{1,2,3}Master of Education Program in Educational Administration, Ratchathani University Udonthani Campus

*Corresponding author's e-mail: jantepar.p@gmail.com^{1*}

Received: March 14, 2026

Revised: April 06, 2026

Accepted: April 09, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 และ 2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน โดยเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์คุณสมบัติ และครู จำนวน 89 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม google form และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน รองลงมาคือ ด้านการนิเทศ การศึกษา และด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการจัดการหลักสูตร ได้แก่ การมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ของครูทุกกลุ่มสาระ ผ่านคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูด้านการออกแบบหลักสูตรและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, แนวทางพัฒนาผู้นำ

Abstract

This research aims to examine: 1. the level of academic leadership of school administrators in Educational Network Group 11, Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2; and 2. guidelines for enhancing the academic leadership of school administrators in Educational Network Group 11, Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2. The research participants included 14 school administrators, who were selected through purposive sampling based on specific qualification criteria, and 89 teachers, who were selected using a combination of multi-stage random sampling and simple random sampling methods. Data collection involved the use of questionnaires and semi-structured interviews. The data were analyzed using various statistics methods, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings indicate that: 1. the level of academic leadership of school administrators in Educational Network Group 11, Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2, overall rated as high. When analyzing specific aspects, it was found that the highest mean score was attributed to the development of an internal quality assurance system, followed by educational supervision and learning media development. In contrast, the aspect with the lowest mean score was curriculum management. 2. Guidelines for developing for academic leadership of school administrators in curriculum management emphasize the importance of creating curricula that are relevant to the needs of learners and the community. School administrators should assess community needs when developing curricula, encourage the involvement of teachers across all subject areas through curriculum development committees, knowledge exchange forums, and professional learning communities, and provide ongoing support for enhancing teachers' skill in curriculum design and innovative learning management.

Keywords: academic leadership, school administrators, leadership development guidelines

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังสถานศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ งานด้านวิชาการ งานด้านงบประมาณ งานด้านบุคคล และงานทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน เป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งต่อการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อคุณภาพผู้เรียน (กฤษตะวัน สำสาลี และคณะ, 2567) ซึ่งผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งควรมีคุณลักษณะหลักในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการที่ชัดเจน (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2561) การนิเทศและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลากร (พุดินันท์ แสงสิริวัฒน์, 2564) โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ผู้บริหารจำเป็นต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารงานให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ และการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้บุคลากร (กุลจิรา รักษนคร และสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, 2563; ทิพวรรณ ล้วนปิลธิ์สกุล, 2562) นอกจากองค์ประกอบด้านคุณลักษณะและพฤติกรรมแล้ว ผู้บริหารยุคใหม่ยังต้องมีภาวะผู้นำตนเองที่สามารถเริ่มต้นกระทำและกำหนดทิศทางด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งมิติการบริหารแบบดั้งเดิมและการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล เพื่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 การบริหารสถานศึกษาผ่านระบบกลุ่มเครือข่ายการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาร่วมกัน และการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่าย โดยเฉพาะกลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนหลายแห่งที่มีบริบทและความพร้อมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การขาดแคลนครูผู้สอนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการปรับเปลี่ยนบุคลากรภายในสถานศึกษา ยังเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านวิชาการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่มเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอหัวข้อดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในการชี้นำ ส่งเสริม สนับสนุน และจูงใจบุคลากรในการพัฒนางานวิชาการ ซึ่งครอบคลุมการกำหนดภารกิจของโรงเรียน การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมพัฒนาบุคลากร และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ

และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (บุญพา พรหมณะ, 2559) ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการควรมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถริเริ่มนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการปฏิรูปการเรียนรู้ รวมทั้งแสวงหาความรู้ใหม่และพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง (อัศนีย์ สุกิจใจ, 2560)

การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการกระจายอำนาจทางการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยครอบคลุมการบริหาร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ทั้งนี้งานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร โดยจิตตวรธณ เอกพันธ์ (2562) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การวางแผนและติดตามกำกับงานที่เกี่ยวข้องกับด้านวิชาการทั้งหมดของสถานศึกษา ขณะที่ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563) อธิบายว่า เป็นการกำกับติดตามงานด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการนิเทศทางวิชาการ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา นอกจากนี้ พิชญ์พิชา จันทา (2563) ยังกล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง ตั้งแต่การรับเข้าเรียน การจัดการเรียนการสอน จนถึงการสำเร็จการศึกษา รวมทั้งการจัดทำเอกสารและการประกันคุณภาพทางการศึกษาความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยงานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา อีกทั้งเกตุกนก สวยคำขาว (2561) เสนอแนะว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมที่มุ่งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ขณะที่จิรารัตน์ กระจำงดี (2562) อธิบายว่า เป็นการกำหนดนโยบายและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

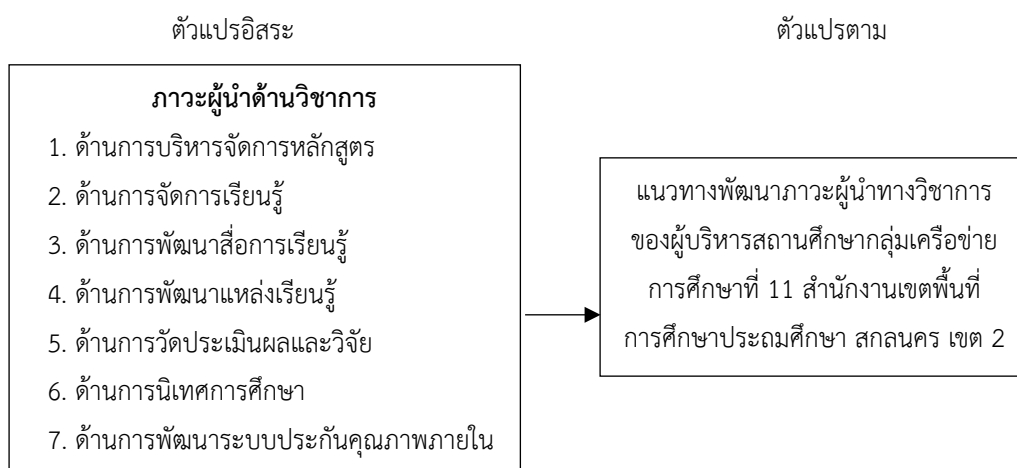
หลักการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จึงจำเป็นต้องดำเนินงานตามหลักการบริหารที่ชัดเจน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านผ่านการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน แนวคิดของเบญจวรรณ กลสิผล (2565) กล่าวว่า หลักการบริหารงานวิชาการควรมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยครอบคลุมการดำเนินงานด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีและสนับสนุนบุคลากรให้ร่วมกันพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดว่า การบริหารงานวิชาการควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การบริหารหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการติดตามประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในทุกด้าน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการชี้นำ ส่งเสริม และสนับสนุนบุคลากรให้ร่วมกันพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน โดยครอบคลุมการกำหนดทิศทางของสถานศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับ

การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยครอบคลุมการวางแผน การกำกับติดตาม และการพัฒนากิจกรรมทางวิชาการ เช่น การจัดการเรียนการสอน การนิเทศ การวิจัย และการประกันคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงถือเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร และการประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและให้การจัดการศึกษابرลุเป้าหมายของสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ เอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2562 มี 8 ด้าน มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 12 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 12 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 103 คน จำแนกตามตำแหน่งได้ดังนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 14 คน ผู้วิจัยเลือกใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด และ ครูผู้สอน จำนวน 89 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) และสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยเริ่มจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ด้วยการใช้โรงเรียนเป็นชั้นภูมิ เพื่อให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมตามรายชื่อโรงเรียน และดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยแบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ทั้ง 8 ด้าน จำนวน 40 ข้อ จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการวัดประเมินผลและวิจัย 5) ด้านการนิเทศการศึกษา 6) ด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายใน และ 8) ด้านการแนะแนว โดยเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง นำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามที่พัฒนาเสร็จแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบสำนวน ภาษา ความครอบคลุมเนื้อหา และความเหมาะสมของแบบสอบถาม รวมทั้งพิจารณาความเที่ยงตรงเนื้อหา (content validity) ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) กับครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 สุดท้ายได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากสำนักบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี จากนั้นส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่าง ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้าน รวมถึงนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากสำนักบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี จากนั้นส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะได้รับการตอบกลับร้อยละ 100

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืน ซึ่งมีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ทุกฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) ส่วนภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

สกลนคร เขต 2 ใช้สถิติค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร

ด้านที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	3.80	0.79	มาก
2	ด้านการจัดการเรียนรู้	3.87	0.61	มาก
3	ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้	4.03	0.53	มาก
4	ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.99	0.73	มาก
5	ด้านการวัดประเมินผลและวิจัย	3.97	0.83	มาก
6	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.10	0.61	มาก
7	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน	4.14	0.48	มาก
8	ด้านการแนะแนว	3.94	0.68	มาก
ภาพรวม		4.10	0.53	มาก

จากตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.48) รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.61) และด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.53) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.79)

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุมระดมความคิดเห็นจากครูและบุคลากรทุกระดับในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำเครื่องมือการประเมินที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้จริง และผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพ
2. ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และการนิเทศแบบให้กำลังใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดตั้งทีมนิเทศที่ประกอบด้วยผู้บริหาร ครูอาวุโส และครูที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มสาระ และผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างคลังความรู้เทคนิคการสอนที่ดีเพื่อให้ครูสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะการสร้างสื่อดิจิทัลที่ทันสมัย ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูสำรวจและพัฒนาสื่อการเรียนรู้จากทรัพยากรในท้องถิ่น ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชน และเชิญผู้รู้ในชุมชนมามีส่วนร่วมในการสร้างสื่อการเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างเกณฑ์การประเมินคุณภาพ สื่อการเรียนรู้ที่ชัดเจน

4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้หลากหลายและมีคุณภาพ เช่น จัดปรับปรุงห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และพื้นที่เรียนรู้ให้ทันสมัย ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกับวัด วิทยาลัยชุมชน สถานประกอบการ และหน่วยงานราชการในพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดทำปฏิทินการใช้แหล่งเรียนรู้ประจำปี ส่งเสริมให้ครูนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกอย่างสม่ำเสมอ

5. ด้านการวัดประเมินผลและวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้รูปแบบการวัดประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การประเมินแบบพฤติกรรม การประเมินผลงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมให้ครูมีทักษะการทำวิจัยเบื้องต้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุมวิเคราะห์ ผลการเรียนรู้เป็นประจำ และใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. ด้านการแนะแนว ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความสนใจ ความถนัด และจุดแข็งของตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับโรงเรียนมัธยมศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา และสถานประกอบการในพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมแนะแนวการศึกษาต่อและอาชีพ และผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมครูเกี่ยวกับเทคนิคการแนะแนว และการสื่อสารกับผู้เรียน

7. ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบการนิเทศการสอนเชิงลึก โดยจัดให้มีการนิเทศในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

8. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาความต้องการชุมชน และสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบท ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรจากครูทุกกลุ่มสาระจัดเวทีแลกเปลี่ยนสม่ำเสมอ และผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาเครื่องมือติดตามที่ใช้งานได้จริง เช่น แบบสำรวจความคิดเห็นครูต่อความเหมาะสมของหลักสูตร

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 2 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนในการบริหารงานวิชาการ มีการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารวิชาการอย่างเป็นระบบทั้งการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาผ่านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน และมีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชญ์พิชา จันทา (2563) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของศึกษาศาสตร์ อาจินกิจ (2562) ที่พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของผู้เรียน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการร่วมวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรที่มีคุณภาพจำเป็นต้องสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครูผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ธัญดา ยงยศยิ่ง, 2560; พัชญาพิชา จันทา, 2563)

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งสนับสนุนทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศที่มีประสิทธิภาพและการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู จะช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ธัญดา ยงยศยิ่ง, 2560; ศึกษาศาสตร์ อาจินกิจ, 2562)

2.3 ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีความทันสมัย โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล รวมทั้งสนับสนุนการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ และกำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพสื่ออย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนจะช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศึกษาศาสตร์ อาจินกิจ (2562)

2.4 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธัญดา ยงยศยิ่ง (2560) และพัชญาพิชา จันทา (2563)

2.5 ด้านการวัดและประเมินผลและการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้รูปแบบการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย รวมทั้งสนับสนุนให้ครูดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน และมีการวิเคราะห์ผลการเรียนของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้ข้อมูลจากการประเมินผลและการวิจัยในชั้นเรียนจะช่วยให้การพัฒนาการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศึกษาศาสตร์ อาจินกิจ (2562) และพัชญาพิชา จันทา (2563)

2.6 ด้านการนิเทศการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาที่เน้นการให้คำปรึกษาและการพัฒนาครู เช่น การนิเทศแบบกัลยาณมิตรหรือการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รวมทั้งจัดตั้งทีมนิเทศที่ประกอบด้วยผู้บริหารและครูผู้มีความเชี่ยวชาญ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศที่เน้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธัญดา ยงยศยิ่ง (2560)

2.7 ด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายใน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน พร้อมทั้งพัฒนาเครื่องมือการประเมินที่มีความชัดเจนและสามารถวัดผลได้จริง รวมถึงการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรและการมีเครื่องมือประเมินที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้การดำเนินงานด้านคุณภาพการศึกษามีความเป็นระบบและเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชญ์พิชา จันทา (2563)

2.8 ด้านการแนะแนว ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการดำเนินงานด้านการแนะแนว โดยจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสนใจ ความถนัด และศักยภาพของตนเอง รวมทั้งประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ในการให้ข้อมูลด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการศึกษาและการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธัญดา ยงยศยิ่ง (2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สำคัญได้ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การบริหารหลักสูตร ผู้บริหารควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง นโยบายการศึกษา และบริบทของสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ประการที่สอง การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาสื่อ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งติดตามและให้คำแนะนำเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ประการที่สาม การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้มีความพร้อมและทันสมัย ส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อเพิ่มโอกาสในการแสวงหาความรู้และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ประการที่สี่ การวัดและประเมินผล ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม

ประการที่ห้า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พร้อมทั้งส่งเสริมการนำผลการวิจัยมาใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ประการที่หก การนิเทศการศึกษา ผู้บริหารควรดำเนินการนิเทศโดยเน้นการให้คำปรึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของครู มากกว่าการตรวจสอบเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง

ประการที่เจ็ด การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน กำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ร่วมกันวางแผน ติดตาม และประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ประการที่แปด การแนะแนวการศึกษา ผู้บริหารควรสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวให้ครอบคลุมทั้งด้านการเรียน การศึกษาต่อ อาชีพ และการดำเนินชีวิต เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง วางแผนอนาคต และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ในสังคมที่เปลี่ยนแปลง

โดยสรุป ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรครอบคลุมทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ การบริหาร หลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาสื่อ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา การนิเทศการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน และการแนะแนวการศึกษา ซึ่งทุกด้านมีความเชื่อมโยงและ สนับสนุนกันในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ คุณภาพการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารควรวางแผนและดำเนินงานด้านหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบาย การศึกษา สภาพบริบทของสถานศึกษา และความต้องการของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะ ในการจัดการเรียนรู้ มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในปัจจุบัน

1.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของ ชุมชน วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมา บูรณาการเข้ากับหลักสูตรแกนกลางให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง จัดทำแผนการพัฒนาสภาพแวดล้อม ทางกายภาพและ จิตใจอย่างเป็นระบบ โดยการสำรวจความต้องการของครูและนักเรียน

1.3 ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารควรจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ที่ทันสมัย ปรับปรุงพื้นที่เรียนรู้ที่น่าสนใจ และสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ

1.4 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารควรจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและนักเรียน เป็นประจำ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) พัฒนาห้องสมุดและศูนย์การเรียนรู้ ให้เป็นแหล่งค้นคว้าที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

1.5 ด้านการวัดประเมินผลและวิจัย ผู้บริหารควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนและ การประยุกต์ใช้ผลการวิจัย มีระบบสนับสนุนงบประมาณและเวลาสำหรับครูในการทำวิจัย จัดเวทีแลกเปลี่ยนผลการวิจัย ระหว่างครู และให้รางวัลหรือยกย่องครูที่นำผลการวิจัยมาปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารควรพัฒนาระบบนิเทศที่มีแผนงานชัดเจน กำหนดตารางการนิเทศ อย่างสม่ำเสมอ จัดอบรมหัวหน้างานวิชาการและครูผู้นิเทศให้มีทักษะการนิเทศที่เหมาะสม สร้างเครื่องมือการนิเทศที่มีมาตรฐาน และจัดให้มีการติดตามผลและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ครูอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง

1.7 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ผู้บริหารควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูและบุคลากร ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา สร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา จัดทำคู่มือมาตรฐานที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย จัดให้มีการทบทวนและปรับปรุงมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอตามความเปลี่ยนแปลง ของสังคม

1.8 ด้านการแนะแนว ผู้บริหารควรจัดให้มีครูแนะแนวที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน จัดกิจกรรมแนะแนวที่หลากหลายและสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน เชิญวิทยากรจากสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการมาให้ความรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและภาคเอกชนเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจอาชีพจริง และจัดระบบติดตาม ผลการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพของบัณฑิต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาจากความคิดเห็นของครูผู้สอนในกลุ่มเครือข่าย การศึกษาที่ 11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ซึ่งเป็นข้อมูลในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น จึงควรมี การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของการบริหารจัดการหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ของครูและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เห็นผลของการบริหารหลักสูตรที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถ นำผลการวิจัยไปใช้วางแผนพัฒนาการบริหารงานวิชาการได้อย่างเหมาะสม

2.2 การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก ทำให้ข้อมูลที่ได้สะท้อนภาพรวมของการดำเนินงาน แต่ยังไม่สามารถอธิบายแนวทางหรือวิธีปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จของแต่ละสถานศึกษาได้อย่างละเอียด ดังนั้น ในการวิจัย ครั้งต่อไปควรศึกษาการพัฒนารูปแบบหรือนวัตกรรมการบริหารจัดการหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้การวิจัย และพัฒนา (Research and Development: R&D) หรือการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. สำนักวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา. <https://academic.obec.go.th/web/news/view/75>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1540-file.pdf>.
- กฤษณะวัน สำสาลี, ปิยาพัชญ์ นิธิศอัครานนท์ และไพรวลัย โคตรตะ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 5. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 18(3), 31-44. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sskrujournal/article/view/276202>.
- กุลจิรา รักชนกร และสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ. (2563). การศึกษากรอบแนวคิดในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ ของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *Journal of Modern Learning Development*, 5(2), 274-283. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/241163>.
- เกตกนก สวยคำขาว. (2561). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราชินีบูรณะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9*. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตรวรรณ เอกพันธ์. (2562). *นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดนักคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรารัตน์ กระจำนดี. (2562). *การศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอยุยม* จังหวัดแม่ฮ่องสอน. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- ทิพวรรณ ล้วนปลื้มสกุล. (2562). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของนโยบายไทยแลนด์ 4.0. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธัญดา ยงยศยิ่ง. (2560). การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่10 ฉบับปรับปรุงใหม่). สุวีริยาสาส์น.
- บุญพา พรหมณะ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช.
- เบญจวรรณ กลีผล. (2565). การบริหารงานวิชาการของผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 2). มิน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- พัชัญพิชา จันทา. (2563). แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครนายก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พุดินันท์ แสงสิริวัฒน์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศึกษาศาสตร์ อาจินกิจ. (2562). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดปราจีนบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา. *วิทยจารย์*, 118(2), 68–70.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อัสนีย์ สุกใจ. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธใน จังหวัดนครสวรรค์. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/001316447003000308>.